

ઘોરણું : 12

ગુજરાતી

પાદ : 24

શરત
સ્વાધ્યાય

પ્રશ્ન 1. નીચેના પ્રશ્નોના એક-એક વાક્યમાં ઉત્તર લખો :

(1) દેહાંતદંડ એટલે શું?

➤ દેહાંતદંડ એટલે મોતની સજા, મૃત્યુદંડ.

(2) જન્મટીપની સજી એટલે શું?

➤ જન્મટીપની સજી એટલે જીવનના છેલ્લા શાસ
સુધીની કેદ, આજીવન કેદ.

(3) બેન્કમાલિક કેટલું જોખમ ઉઠાવવા તૈયાર થયો?

➤ બેન્કમાલિક વીસ લાખ (બે મિલિયન)નું જોખમ
ઉઠાવવા તૈયાર થયો.

(4) બેન્કમાલિકે કેદીના કપાળમાં શા માટે ચુંબન કર્યું?

► વકીલે કાગળમાં લખ્યું હતું કે તે વીસ લાખની રકમ જતી કરીને નિર્ધારિત સમય કરતાં પાંચ કલાક વહેલો જેલમાંથી ભાગી છૂટશે. આથી બેન્કમાલિકના વીસ લાખ બચી જશે. આ વાંચીને બેન્કમાલિકે કેદીના કપાળમાં ચુંબન કર્યું.

પ્રશ્ન 2. નીચેના પ્રશ્નોના બે – ત્રણ વાક્યમાં ઉત્તર લખો :

(1) મિજબાનીનું વર્ણન તમારા શબ્દોમાં કરો.

➤ એક યુવાન બેન્કમાલિકે એક ભવ્ય મિજબાની ગોઠવી હતી. એ મિજબાનીમાં અનેક બુદ્ધિજીવીઓ હાજર હતા. સૌ મહેમાનો જતજતની વાતો કરી રહ્યા હતા. એમાં મૃત્યુદંડની સજા સારી કે જન્મટીપની સજા સારી?

- એ વિષય પર સૌ પોતપોતાનો અભિપ્રાય આપી રહ્યા
હતા. સૌ પોતાના અભિપ્રાયને સાચો ઠેરવવાના પ્રથમનું કરતા
હતા. એમાં આશરે પચીસેક વર્ષના યુવાન વકીલે પોતાનો
અભિપ્રાય આપતાં જણાવ્યું કે આમ તો બંને પ્રકારની સજા
અનૈતિક છે, પણ એ બેમાંથી એક પસંદ કરવાની હોથ, તો
એ જન્મટીપને વધુ પસંદ કરે, કેમ કે બિલકુલ ન જીવવા
કરતાં કોઈ પણ રીતે જીવવું એ વધુ સારું છે.

આ વકીલની વાત સાંભળી સૌથી વધુ યુવાન અને
પૈસાદાર બેન્કમાલિક ઉશ્કેરાઈ ગયો. તેણે એની સામે શરત મૂકી
કે એ વકીલ જો પાંચ વર્ષ એકાંતમાં જેલવાસ ભોગવે તો એ
બેન્કમાલિક તને વીસ લાખ (બે મિલિયન) આપવા તૈયાર છે.
યુવાન વકીલે પાંચ નહિ, પણ પંદર વર્ષ સુધીનો એકાંતવાસ
ભોગવવાની તૈયારી બતાવી. આમ, મિજબાનીને અંતે એકે વીસ
લાખનું અને બીજાએ સ્વતંત્રતાનું જોખમ ઉઠાવ્યું.

(2) યુવાન વકીલે શો અભિપ્રાય આપ્યો?

➤ યુવાન વકીલે મૃત્યુંડ અને જન્મટીપ અંગે એ અભિપ્રાય આપ્યો કે આમ તો આ બંને પ્રકારની સજાઓ અનૈતિક છે; પરંતુ એ બેમાંથી એકની પસંદગી કરવાની હોય તો એ જન્મટીપની સજા પસંદ કરે, કેમ કે બિલકુલ ન જીવવા કરતાં કોઈ પણ રીતે જીવવું એ વધુ સારું છે.

(3) વાચન દ્વારા યુવાન વકીલના દ્રષ્ટિવિકાસનો ખ્યાલ આપો.

➤ વાંચન દ્વારા યુવાન વકીલની દ્રષ્ટિ બદલાઈ ગઈ. તેણે પુસ્તકો દ્વારા ગીતો ગાયાં છે. હરિયાળાં જંગલો, ખેતરો, નદીઓ, સરોવરો અને નગરો જોયાં અર્થાત् પ્રકૃતિસૌંદર્યનો આનંદ માણ્યો. તેણે ચમત્કારો સજ્યો અર્થાત् તેણે પોતાના જીવનને અસાધારણ દ્રષ્ટિ આપી. તેને ધર્મનો ઉપદેશ આપ્યો.

ઉપરાંત તેણે આખાંને આખાં સામ્રાજ્યો જીતી લીધાં
એટલે કે ભૌતિક બોગવિલાસ પર મોહ ન રહ્યો, એ
નિર્મોહી થઈ ગયો.

પ્રશ્ન 3. નીચેના પ્રશ્નોના સવિસ્તાર ઉત્તર લખો :

(1) 'શરત' વાર્તાના શીર્ષકની યથાર્થતા ચર્ચા.

- 'શરત' વાર્તાનો આરંભ મિજબાની દરમિયાન ચાલતી ચર્ચામાં મુકાવેલી શરતથી થાય છે.
શરતપાલનના નિયમો ઘડાય છે.

વીસ લાખની શરતનું જોખમ ઉછવનાર યુવાન
બેંકમાલિક છે અને શરત પ્રમાણે સ્વતંત્રતાનું જોખમ
ઉછવનાર યુવાન વકીલ છે. શરતપાલનના નિયમો પ્રમાણે
યુવાન વકીલ પોતાના જેલવાસ દરમિયાન અનેક ઉત્તમ
પુસ્તકોના અધ્યયનથી જ્ઞાન મેળવે છે. તને ભૌતિક
સંપત્તિનો મોહ રહેતો નથી. તે અલોકિક જ્ઞાનથી એટલો
સજ્જ થઈ ગયો છે કે તને લાગ્યું કે તેણે અનેક સામ્રાજ્યો
જીતી લીધાં છે.

તેના જીવનમાં જણે ભૌતિક સંપત્તિનું કોઈ મૂલ્ય રહ્યું
નથી. આથી તે વીસ લાખની સંપત્તિને ઠોકરે મારી
નિર્ધારિત સમય કરતાં પાંચ કલાક વહેલો જેલ છોડીને
ભાગી જય છે. તેને એનો કોઈ અફ્સોસ નથી, જ્યારે વૃદ્ધ
થયેલા બન્કમાલિકને વીસ લાખનો મોહ છૂટતો નથી. તેને
એક લિખારી જેવું જીવન પસંદ નથી એટલે એ વકીલને
મારી નાખવાની યોજના બનાવે છે.

શરતને કારણે વકીલને અલોકિક જ્ઞાન પ્રાપ્ત થયું
હતું અને ભૌતિક સંપત્તિનું એને સહેજે આકર્ષણ રહ્યું નહોતું.
લેખકે વાર્તાના અંતે શરતનું પાલન ન કરનાર વકીલની
જીત બતાવી છે. એ દ્રષ્ટિએ વાર્તાનું શીર્ષક 'શરત' યથાર્થ
છે.

(2) વૃદ્ધ બેંકમાલિકનું ચરિત્ર - ચિત્રણ કરો.

➤ વૃદ્ધ બેંકમાલિક તેની યુવાનીમાં બહુ પૈસાદાર હતો. તેણે એક ભવ્ય મિજબાની ગોઠવી. એ મિજબાનીમાં અનેક બુદ્ધિજીવીઓની હાજરીમાં ચર્ચા ચાલી : 'મૃત્યુંડની સજા સારી કે જન્મટીપની સજા સારી?' ચર્ચાને અંતે એક યુવાન વકીલે પંદર વર્ષ સુધી જેલ ભોગવવાની તૈયારી બતાવી ત્યારે એ વૃદ્ધ બેંકમાલિક ઉશ્કેરાઇ ગયો.

તેને ઘમંડ હતું કે કોઈ જેલનો એકાંતવાસ ભોગવી શકે
નહિ એટલે તણે એ યુવાન વકીલ આગળ વીસ લાખ(બે
મિલિયન)ની શરત મૂકી. એ શરત પ્રમાણે વકીલે
બેન્કમાલિકના એક સુંદર રહેઠાણમાં કસ્સ પહેરા હેઠળ સજ
ભોગવવાની હતી. યુવાને શરતના તમામ નિયમોને
સ્વીકાર્ય અને તેનો જેલવાસ શરૂ થયો. પંદર વર્ષમાં તે
બેન્કમાલિકની આર્થિક સ્થિતિ બગાડી ગઈ.

તે પહેલાંના જેવો પૈસાદાર રહ્યો નહિ. તે એક ભિખારીની જેમ જીવવા તૈયાર નહોતો એટલે તે સ્વાશી બની ગયો. તેણે જેલવાસ ભોગવતાં વકીલને મારી નાખવાની યોજના વિચારી. ઠંડી રાતે લાંબો કોટ પહેરી જેલમાં દાખલ થયો; પરંતુ જેલમાં પહોંચતાં તેણે આરામથી ગાઢ નિદ્રામાં સૂતેલા વકીલની બાજુમાં એક કાગળ જોયો. તેણે જિજાસાથી એ કાગળ વાંચ્યો.

તેના છેલ્લા શબ્દો હતા : "હું નિર્ધારિત સમય કરતાં પાંચ
કલાક વહેલો અહીંથી ભાગી છુટીશ અને એ રીત
શરતનો ભંગ કરીશ." આ શબ્દો વાંચી બેન્કમાલિક આશ્રયચક્રિત
થઈ ગયો. તેને પોતાની જત પર ઘિક્કાર થયો. તેણે વકીલના
કપાળ પર ચુંબન કર્યું અને ત્યાંથી બહાર નીકળી ગયો. 'સાપ
મરે નહિ ને લાકડી ભાંગે નહિ' કહેવતની જેમ વકીલને મારી
નાખવાની યોજના એક બાજુ રહી અને પોતાના વીસ લાખ
બચી ગયા. તેણે નિરાંતરનો શાસ લીધો.

Thanks

For watching